

Prof. Jan Županič obdržel dvě významná ocenění za svou publikaci Habsburská šlechta

Akademik z Ústavu světových dějin FF převzal 6. června 2024 hlavní Cenu Miroslava Ivanova za literaturu faktu a 17. června 2024 prestižní Cenu Josefa Hlávky za vědeckou literaturu. Oceněn byl za svou publikaci o udílení šlechtických titulů jako oceňování zásluh v době vlády Habsburků, která vyšla na konci roku 2023 v Nakladatelství Pankrác.

Kn
ih
a
Ha
bs
bu
rs
ká
šl
ec
ht
a
vy
šl
a
v
ro
ce
20
23
v
Na
kl

ad
at
el
st
ví
Pa
nk
rá
c.
Vy
sv
ět
lu
je
,
ja
k
se
šl
ec
ht
a
bě
he
m
ta
kz
va
né
ho
dl
ou
hé
ho
19
.st

ol
et
í
vy
ví
je
la
,
ja
k
se
pr
om
ěň
ov
al
o
je
jí
po
st
av
en
í
i
to
,
ja
ké
po
hn
ut
ky
ve
dl
y
k

ud
íl
en
í
šl
ec
ht
ic
ký
ch
ti
tu
lů
a
kd
o
o
ně
mě
l
zá
je
m.

Prof. Županič se tématu věnuje již řadu let. Jeho vůbec první studie, kterou vydal ještě jako student v roce 1994, se týkala udílení šlechtictví obráncům Prahy z roku 1648. V nové knize částečně navazuje na výsledky výzkumu, které zahrnul do habilitační práce *Nová šlechta Rakouského císařství* z roku 2006.

„Po dopsání této knihy jsem byl přesvědčen, že téma je již vyčerpáno a že bude jen obtížné přinést něco nového. Pak jsem zjistil, že jde o zásadní omyl. Nová šlechta je totiž limitována rozsahem využitých pramenů i odlišným náhledem na celý zkoumaný problém. Protože šlo o téma v tu dobu nové, snažil jsem se odpovědět hlavně na otázku ‚Jak?‘. Tedy jak

vypadala šlechta monarchie, jaké existovaly rozdíly mezi starou a novou šlechtou, jaké byly možnosti zisku šlechtictví a podobně. Habsburská šlechta primárně řeší otázku „Proč?“, popisuje novou publikaci prof. Županič. „V nové práci jsem se zaměřil tedy na to, jakým způsobem byla v minulých stoletích formována elita státu. Zda šlo o přirozený proces založený primárně na ekonomickém potenciálu jednotlivců, nebo proces řízený zcela či do jisté míry panovníkem či státem. Jinak řečeno, na kom či na čem záleželo, jestli bude jedinec povýšen do šlechtického stavu, oceněn jinou formou, řádem, titulem císařského rady a podobně, či nebude vyznamenán vůbec,“ doplňuje.

Cena Josefa Hlávky

Cena Miroslava Ivanova

Publikace vyžadovala výzkum rozsáhlého archivního materiálu, který byl uložen z velké části v zahraničí, převážně v Rakouském státním archivu ve Vídni. „Původně jsem vycházel zejména z takzvaných nobilitačních spisů a písemností panovnické kabinetní kanceláře. Ovšem šlechtické právo habsburské monarchie se řídilo precedenty, které byly ukládány do zvláštního fondu šlechtického archivu označovaného jako Adelsgeneralien. Jde o šedesát kartonů, které bylo zapotřebí prostudovat kompletně. Podařilo se mi ale dohledat i další, velmi důležité a přitom téměř neznámé materiály ve fondu c. k. Ministerstva vnitra. To bylo ovšem dalších 215 kartonů. Ve všech spisech bylo nutné projít opravdu každou stránku a někdy jsem toho měl doslova – psychicky i fyzicky – plné zuby,“ popisuje svůj výzkum prof. Županič.

NADACE ČESKÝ LITERÁRNÍ FOND
a
NADÁNÍ JOSEFA, MARIE A ZDEŇKY
HLÁVKOVÝCH
udělují

Prof. PhDr. Janu Lupaničovi, Ph.D.

CENU JOSEFA HLÁVKY

za vědeckou literaturu

za knihu

Habsburská šlechta

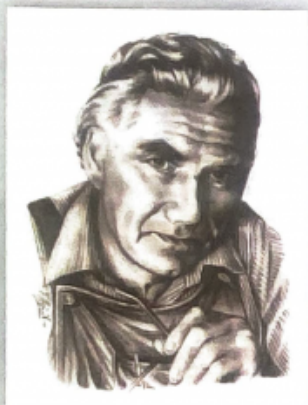
Vyskočil

*předseda
odborné poroty
Nadace ČLF*

M. D. ...

*předseda
Nadání
J., M. a Z. Hlávkových*

Lužany 2024

KLUB AUTORŮ LITERATURY FAKTU I MĚSTO JAROMĚŘ-JOSEFOV
UDĚLUJÍ

HLAVNÍ CENU MIROSLAVA IVANOVA

JANU ŽUPANIČOVI

ZA KNIHU

HABSBURSKÁ ŠLECHTA

PROMĚNA ELIT PODUNAJSKÉ MONARCHIE V DLOUHÉM 19. STOLETÍ
VYDANOU NAKLADATELSTVÍM PANKRÁC V ROCE 2023

Bc. Jan Borůvka
starosta Města Jaroměř-Josefov

Praha, 6. června 2024

PhDr. Stanislav Tuma, M.A., Ph.D.
předseda KALF a předseda poroty

LETOHRAD

Komplikované a časově náročné bylo také srovnání šlechtické politiky v rakouské a uherské části monarchie s kontextem dalších evropských států. K tomu bylo potřeba projít materiály

v Berlíně, Mnichově, Drážďanech, Coburgu a v dalších archivech střední Evropy, a dokonce v archivu ve Vatikánu. „V každé zemi totiž platily v oblasti šlechtictví specifické předpisy a zvyklosti, které habsburská monarchie určitým způsobem reflektovala. Zorientovat se v těchto archivech a jejich fondech ale není možné za den, ba dokonce často ani za týden. Nedílnou součástí výzkumu tak byly i opakované cesty, což bylo náročné zejména pro moji rodinu. Nedávno jsem to počítal a jen ve Vídni jsem za posledních dvacet let strávil minimálně 18 měsíců,“ dodává.

Na rozdíl od některých jiných věd není výzkum historie ekonomicky náročný v materiálním smyslu, ovšem dlouhodobé pobyty v zahraničních archivech a knihovnách jsou naprostou nezbytností a zahrnují nejen náklady na ubytování, ale také cestovné či vstup do vědeckých institucí, který je v některých státech zpoplatněn, či poplatky na kopírování. „Měl jsem velké štěstí, že jsem krátce po obhájení doktorátu získal postdoktorandský projekt Grantové agentury České republiky a pak se mi podařilo participovat na několika dalších. Bez delšího studia v zahraničí práce fakticky nemá smysl, protože z českých zdrojů se nedají napsat ani studie týkající se ‚jen‘ českého prostoru, natož střední Evropy či dalších regionů,“ říká prof. Županič.

Dvorní lékař Anton Frölich (1760–1846), od roku 1824 šlechtic von Frölichsthal

Nadherny von Borutin, Sidonie Frein

Václav Brožík (1851–1901) roku 1897 povýšený do šlechtického stavu s přídomkem z Valrose

Prof. Županič byl oceněn již v roce 2019 za svou předchozí knihu *Nobilitas Iudaeorum. Židovská šlechta střední Evropy v komparativní perspektivě*, která je spojená s edicí dokumentů a na níž pracoval s Michalem Fialou z Archivu hlavního města Prahy. V Soutěži vysoce kvalitních monografií Univerzity Karlovy se umístila na 9. až 15. místě. „Na stejné příčce se tehdy ocitla i monografie Miroslava Vernerera z oboru egyptologie a zjištění, že jsem se ocitl na podobné pozici, jako jeden z nejpřednějších světových vědců pro mě byla velmi povzbuzující. Navíc šlo o vůbec první veřejné ocenění mé vědecké práce, které pro mě bylo velkou motivací. Ovšem udělení zmíněných dvou cen za „Habsburskou šlechtu“ mě opravdu velmi příjemně překvapilo,“ říká autor publikace.

Prof. Županič se tématu věnuje i nadále. V současnosti se připravuje k tisku další díl řady *Die Habsburgermonarchie 1848–1918* vydávané rakouskou Akademií věd, ve které se spolu s

prof. Václavem Horčičkou z Ústavu světových dějin FF UK věnuje postavení šlechty v meziválečném období. „Zároveň jsem před měsícem dopsal kapitolu o aristokracii ve státní službě Československé republiky do připravované knihy Václava Horčičky Šlechta bez monarchie, která se zabývá proměnou elit ve střední Evropě po rozpadu Rakousko-Uherska. Vyjít by měla v příštím roce,“ uzavírá prof. Jan Županič.

Erb svobodných pánů Riegerů (1897)

rytířský erb Nádherných z Borutína (1865)